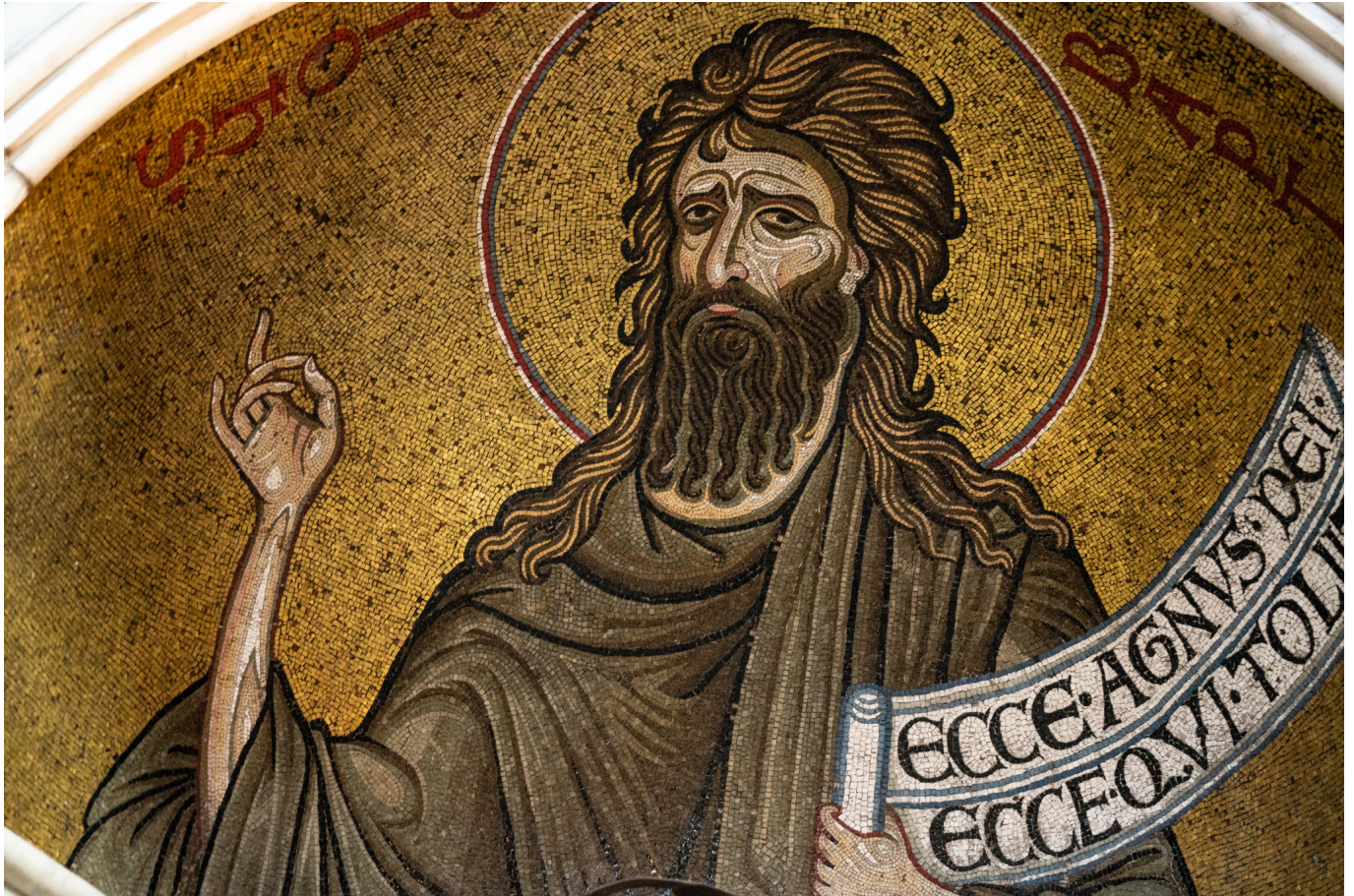

Катехизм – допомога на дорозі віри. Розмова з отцем Павлом Клімчаком ОР

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

28 ЛИСТОПАДА 2018

1992 року Папа Йоан Павло II офіційно оприлюднив Катехизм Католицької Церкви, де зібране все, що стосується істин віри. Про цей документ, його мету, адресатів і застосування ми спілкувалися з отцем Павлом Клімчаком ОР, викладачем догматики, ректором Філософсько-теологічної колегії Польської провінції Ордену Проповідників у Кракові.

– Почнімо з визначення. Що таке катехизм? Чи можна його назвати довідником із найсуттєвіших питань віри?

– Перший катехизм, так званий Катехизм Пія V, з'явився в Римській Церкві після Тридентського собору. Його метою було зібрати в одному тексті науку Церкви як про питання віри, так і про найважливіші аспекти моральності християнського життя, у яких віра безпосередньо проявляється. Тоді мало хто мав ґрунтовні знання про істини віри: семінарії, де духовні науки вивчали б систематично, не було, тож навіть духовенство здебільшого було малоосвічене.

Сьогодні не можна сказати, що катехизм – це просто довідник. В Апостольській конституції «Fidei depositum» Йоан Павло II вказує, що його мета – зберігати депозит віри, а також показувати й доступно пояснювати віру сучасній людині. Катехизм, отже, це збірка істин віри, опис принципів поведінки християнина у світі, що має допомогти у євангелізації, катехизації й формуванні християн у зрілій вірі. Він призначений і для тих, хто до християн не належить, але хоче пізнати віру.

Звісно, істини віри Церква проголошувала з самого початку, проте перевага катехизму – їх

структурований виклад, який дозволяє подати суть віри Церкви зрозуміліше й чіткіше. Тобто численні істини віри, моральні засади, традиції, доктринальні тексти й писання Отців Церкви в катехизмі упорядковані, завдяки чому їх легше сприймати.

– Отче, ви сказали, що катехизм призначений і для християн, і для тих, хто хоче пізнати віру Католицької Церкви. Тимчасом у п. 12 Катехизму йдеться про те, що він скерований передусім до єпископів як учителів віри й пастирів. То хто все-таки його адресат?

– Катехизм – це допомога для всіх, але треба визнати, що його текст непростий. Про це свідчить поява вже незабаром після публікації основного Катехизму його стислої версії, Компендіуму катехизму. Або видання Юкату, який розроблений для молоді й має структуру запитання-відповіді, близьку до перших катехизмів.

Катехизм – це збірка істин віри, опис принципів поведінки християнина у світі.

– У тому самому п. 12 вказано, що необхідні інші форми викладу доктрини, простіші чи краще пристосовані до певних умов. Наразі ж скидається на те, що маємо лише Юкат.

– Помісні Конференції єпископів справді мали б розробляти на підставі Катехизму 1992 року власні версії, щоб, зважаючи на потреби своїх вірних, доступніше викладати для них доктрину. Не можу говорити про інші країни, та в Польщі з'являються певні катехитичні програми, підручники для катехизації дітей і молоді на основі Катехизму, проте ще не була видана жодна його адаптація. Можливо, бракує рішучості та праці, а може, все-таки дійшли висновку про придатність Катехизму як підстави для формації, особливо у випадку дорослих осіб.

– Однак, як ви згадали, текст Катехизму не так уже й просто читати. Чи можна його вивчати самостійно, а чи варто звернутися по допомогу, наприклад, до священника?

– Навряд чи особа без попередньої теологічної або філософської освіти зможе легко зрозуміти Катехизм. З іншого боку, можливо, «читання Катехизму» – не найліпший спосіб пізнання істин віри. Це не те саме, що читати підручник з історії. Природа катехизму спільнотна, він становить частину живої традиції Церкви, яку має переказувати спільнота Церкви. Мені доводилося чути про групи дорослих, які намагаються разом читати Катехизм, проте всі вони час від часу стикаються з труднощами тлумачення, адже там містяться численні

тексти Отців Церкви та фрагменти Святого Писання, які самі собою непросто піддаються інтерпретації. Звісно, Катехизм – це важливий твір, який кожен має право вивчати самостійно, проте для кращого розуміння його варто читати у живій спільноті Церкви. Апостольська конституція «Fidei depositum» також вказує, що катехизм має служити побудові єдності між партикулярними Церквами та єдності вірних.

Ми схильні редукувати віру лише до власних особистих стосунків із Христом та до свого досвіду, і це вважаємо головним. І воно справді важливе, проте християнська віри ніколи не зводилася лише до акту довіри до Бога, у цьому акті завжди було запитання: хто цей Бог, якому я довіряю?

– Для читання Катехизму потрібна якась спеціальна підготовка?

– Читати Катехизм допомагає багато що. Окрім теологічної та філософської підготовки, практики християнського життя, підмогою може стати навіть власний життєвий досвід. Попри те, що стиль тексту серйозний, він усе-таки не сухий – насамперед щодо питань, пов'язаних із людською поведінкою, але й у догматичній частині. Звісно, якщо християнин перебуває в Церкві від народження, то отримує певну попередню підготовку. Він пізнає істини віри через літургію й літургійні читання, через проповідь, через особисту молитву. Йому читати Катехизм буде легше.

– Для наших теренів характерна катехизація дорослих за допомогою Катехизму. Проте катехизація – це лише третій етап євангелізації, призначений для тих, хто у вірі дозріває і зростає. Більшість населення України була охрещена в дитинстві, тому складається неслухне враження, що охрещений дорослий уже пройшов перші етапи євангелізації – початковий і керигми – і тепер саме час читати Катехизм. Чи це правильне застосування Катехизму в катехитичній праці?

– Звісно, складно починати з катехизації дорослої й навіть уже охрещеної особи, яка ніколи не практикувала віри. Проте постає питання: що таке віра і як її переживати? Ми схильні редукувати віру лише до власних особистих стосунків із Христом та до свого досвіду, і це

вважаємо головним. І воно справді важливе, проте християнська віри ніколи не зводилася лише до акту довіри до Бога, у цьому акті завжди було запитання: хто цей Бог, якому я довіряю? Це Бог, Який по-особливому промовляє до нас в Ісусі Христі, а також у Святому Писанні, Бог, Який має переказати нам фундаментальну істину про Свою любов і Свою таємницю – внутрішнє життя Святої Трійці. Доктрина Церкви, зокрема догмати, – це своєрідне споглядання правди про Бога у Трійці, Який створює нас із любові та спасає в Ісусі Христі. Як наслідок цієї правди, навчання істин віри має бути вписане у життя християнина.

Етапів євангелізації не можна плутати. І важливо пам'ятати те, що підкреслив II Ватиканський собор: є ієрархія істин віри. Часто з людьми, які стоять на порозі Церкви, ми дискутуємо щодо найконтроверсійніших пунктів християнської доктрини, забуваючи про фундаментальні основи, як-от зустріч із Богом, віра в Бога, Який є не абстрактним абсолютном любові, а Особою в Ісусі Христі, говорить до нас по-людськи, звертається до нашого розуму.

– Раніше катехизми мали структуру запитання-відповіді. У сучасного Катехизму ж вона інша. Чому?

– Катехизм Йоана Павла II структурно наслідує Катехизм Пія V, який містив виклад істин віри від «Вірую», Декалогу та християнської молитви. Під час роботи над частиною сучасного Катехизму, що стосувалася моральності християнського життя, виникла дискусія щодо структури: чи укласти її відповідно до Десяти заповідей, чи до Восьми блаженств, чи, може, звернутися до домініканської традиції та підходу святого Томи до викладу моральності – відповідно до чеснот? Тоді обрали перший варіант, але Юкат показав, що схема запитання-відповідь адекватніша для сучасної ментальності. Звісно, можна було б запропонувати ще якісь варіанти структури, кожен із яких мав би свої плюси та мінуси. У кожному разі, для християн саме «Вірую» є фундаментом. Навіть коли не було катехизму, структура катехуменату спиралася на Символ віри. У ньому також маємо ієрархію істин про Бога.

Сучасні можливості підготовки тексту до друку дозволяють забезпечити видання індексом слів і термінів, що полегшує пошук у книжці, не кажучи вже про можливості електронного пошуку. У певному сенсі читання Катехизму схоже на читання Святого Письма, за яке не обов'язково братися, починаючи з книги Буття.

Структура запитання-відповіді була простіша: такі катехизми з часів Триденту пропонували малоосвіченим священикам готові формули, які можна було передати вірним, катехизуючи їх. Теперішня структура не дає такої можливості, але забезпечує більше інформації, наприклад, щодо історії розвитку конкретного догмату, і вимагає ґрунтовнішої підготовки катехизатора. Мінусом структури запитання-відповіді було те, що вивчення істин віри зводили до механічного

запам'ятовування правильних відповідей на конкретні запитання; плюс же полягав у тому, що така структура показувала діалоговий характер віри.

Про Катехизм можна говорити як про універсальний текст. Локальні ж спільноти запрошені до створення власних катехизмів і вже для них мають обрати методологію, базуючись на потребах своїх вірних і маючи мету переказати та роз'яснити віру.

– Яка методологія лежить в основі Катехизму?

– Катехизм трохи схожий на енциклопедію, написану стислою мовою, яка далеко не все пояснює. Проте варто пам'ятати, що над ним працювало кілька комісій, потім зведений текст науково редагували, гармонізували щодо термінології та структури, пізніше до вже виданого тексту вносили поправки, тож складно було забезпечити розлогі пояснення. З іншого боку, феномен догматичного викладу істин віри полягає в тому, що окремі елементи переплітаються: наприклад, роз'яснюючи тайну Бога Єдиного у Пресвятій Трійці, не можна відділити її від тайни Ісуса Христа й так далі. Такий зв'язок елементів істини віри називається *lexus mysteriorum*. Тому про Катехизм можна говорити як про універсальний текст. Локальні ж спільноти запрошені до створення власних катехизмів і вже для них мають обрати методологію – чи педагогічну, чи наукову, чи іншу – базуючись на потребах своїх вірних і маючи мету переказати та роз'яснити віру. Утім, треба бути обережними, аби не занадто редукувати істини віри, як це сталось у випадку так званих «Шести істин віри»: надмірне спрощення того, що можна сказати про Бога, може довести до викривлення доктрини.

– У чому цінність Катехизму? Що було б, якби його не було?

– Катехизм – це текст із великим догматичним авторитетом, оприлюднений постановою Папи, у якому зібрані найважливіші істини віри й моральності християнського життя, написаний – хай там як – зрозумілою сьогодні мовою. Його значення для катехизації та для євангелізаційної місії Церкви неоціненне.

Якби Катехизму не було, ми напевно використовували б попередні катехизми. Проте, хоча суть віри незмінна, їхній культурний контекст був інший, інші були формулювання, відрізнялися

ментальність Церкви. Можливо, ми створювали б певні тексти, зрозумілі сучасним людям, проте навряд чи вони охоплювали б цілість віри так, як це робить Катехизм.

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

28 ЛИСТОПАДА 2018

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**